

ธรรมเห็นชอบ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๕๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมเภา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คั่นคว่ำมาเป็นความจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารธนา นี้เวลาออกบวช เวลาออกบวชนั้นนะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารธนา ปรารธนาอยากจะพ้นจากทุกข์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารธนาจะพ้นจากทุกข์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น นี้พยายามแสวงหาณะ

ถ้าพูดถึง ถ้าธรรมเห็นชอบมันก็เป็นตามความเป็นจริง แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เห็นชอบ ถ้าไม่เห็นชอบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะออกบวชทำไม ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้้ออกบวช องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเป็นจักรพรรดิ จะได้ขึ้นครองราชย์อยู่แล้ว ถ้าขึ้นครองราชย์ทางโลก นั่นคือเป้าหมายของเขา ผู้นำชุมชน ผู้นำสูงสุดทุกคนก็ปรารธนา นี้เรื่องทางโลกนะ ทางโลกปรารธนา กัน ยอมรับกัน ถ้ายอมรับเป็นผู้นำนี้มันมีอำนาจตามความเป็นจริง มีอำนาจกฎหมาย มีอำนาจการปกครอง มีอำนาจทุกอย่างเลย ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสิ่งนั้นมา นั่นละเพราะความเห็นชอบ เห็นชอบเพราะนั่นเป็นเรื่องของโลกไ

แต่เรื่องของสังขาร เห็นไหม เวลาไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วเห็นสมณะไ ถ้าเห็นสมณะ สมณะนั้น ผู้ที่จะพ้นจากทุกข์ เวลาออกประพฤติปฏิบัตินะ ด้วยความเห็นชอบ ความเห็นชอบ อยากประพฤติปฏิบัติ อยากจะพ้นจากทุกข์ อยากพ้นจากทุกข์ แต่ในเมื่อความเห็นชอบ เวลาประพฤติปฏิบัติไป นี้กิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจเอาไว้ไม่อยู่

นี้เวลาพยายามทำตบะธรรม พยายามจะไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ทำมาทั้งนั้นแหละ ๖ ปี ทำทุกกริยามาตลอด สิ่งที่ทำมา นี้ความเห็นชอบ แต่มันมีกิเลสไ กิเลสทำให้เห็นผิด ถ้ากิเลสมี

ความเห็นผิด กิเลสทำให้สับสน กิเลสทำให้ออกนอกกลุ่มนอกรทาง กิเลสจะไม่เข้าสู่สังขาร ถ้าไม่เข้าสู่สังขาร ถ้าเป็นโดยที่เป็นพวกสาวกสาวกจะอย่างไรพวกเรา ถ้าไม่มีอำนาจวิมานมันก็จะแฉไปเรื่อย เห็นใหม่ เพราะมันมีคนใจ มีคนรองรับ มีลัทธิต่างๆ ที่เขาประพฤติปฏิบัติกันอยู่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไปประพฤติปฏิบัติกับเขา

อาพาธคาบส อุทกคาบสบอกเลยนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความรู้เท่าเรา มีความรู้เสมอเรา เป็นอาจารย์สอนได้ คือเป็นอาจารย์สอนได้คือพ้นจากทุกข์ทั้ง คือคนมีหลักตามความเป็นจริงใจ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธ เห็นใหม่ ปฏิเสธนะ แต่ถ้าเป็นพวกเราปฏิเสธไหม? นี่เป็นพวกเราไม่ปฏิเสธ เพราะเรามีกิเลส พอเรามีกิเลสขึ้นมาในหัวใจของเรา เราจะไม่สามารถแบ่งแยกถูกผิดได้ ถ้าไม่สามารถแบ่งแยกถูกแยกผิดได้ เราก็ต้องเชื่อตามความเห็นของเรา

ถ้าเชื่อตามความเห็นของเรา เห็นใหม่ นี่กิเลสเห็นผิด ถ้ากิเลสมันเห็นผิด เห็นผิดจากสังขาร เห็นผิดจากว่าธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม นี่เวลาเขาบอกว่าธรรมะมีอยู่แล้ว ธรรมะมีอยู่แล้ว มันอยู่ที่ไหนล่ะ มันมีที่ไหนล่ะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อค้นๆ มันค้นมาจากไหนล่ะ ถ้ายังมีกิเลสมีความเห็นผิดอยู่ในใจ ความเห็นชอบมันมาจากไหน

นี่ธรรมเห็นชอบ เห็นชอบตามความเป็นจริง เป็นจริงอย่างสังขารนั้น นี่ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม สังขารที่มีอยู่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว พอตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ อริยประเพณี ประเพณีของพระพุทธเจ้าทำอย่างไร จะดำรงชีวิตอย่างไร จะทำอย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงญาณ พระพุทธเจ้าในอดีตทำอย่างไร ท่านจะทำอย่างนั้น จะทำอย่างนั้น นี่มันมีอยู่แล้วๆ เพราะเหตุนี้ เพราะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้มาตั้งแต่ต้นมาก็มี แล้วเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ มีความปรารถนา มีความมุ่งมั่น ต้องสร้างบุญญาธิการมาหาศาล นี่เพราะมีอำนาจวิมานอย่างนั้น มีปัญญาอย่างนั้นถึงได้ออกบวช ออกบวช ออกประพฤติปฏิบัติ ออกค้นหาสังขาร นี่เวลาสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ เห็นใหม่ สร้างสมมาเพราะเหตุนี้ เพราะเหตุนี้ไง

แต่ถ้าเราสร้างสมบุญญาธิการมาแล้ว พระโพธิสัตว์ๆ เวลาสร้างสมบุญญาธิการมา สร้างสมมาเพื่ออะไร? สร้างสมมาเพื่อสิ้นสุดแห่งทุกข์ แต่เวลาสร้างสมมา ถ้าเราสร้างสมมาเป็นพระ

โพธิสัตว์มา แต่เรายังติดในโลก นี่สร้างสมเป็นพระโพธิสัตว์มา แต่ก็อย่างว่าทางโลกๆ เห็นใหม่ นี่โลกธรรม ๘ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีอำนาจวาสนาต่างๆ มีของคู่มา มันก็ปรารถนาไปอย่างนั้นไง นี่เวลาเป็นพระโพธิสัตว์ทำมาเพื่อเหตุใด? ทำมาเพื่อสิ้นสุดแห่งทุกข์ สิ้นสุดแห่งทุกข์ มันคืออะไรละ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบอกกับพราหมณ์ เห็นใหม่ “ถ้าศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล” แล้วเวลาการประพฤติปฏิบัติ ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล วิธีการปฏิบัติใดไม่มีมรรค วิธีการปฏิบัตินั้นผลไม่มี ถ้าผลไม่มี สิ่งที่มีผลต้องมีมรรค เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาด้วยสังขธรรมตามความเป็นจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงได้ยืนยันสังขธรรมอันนี้ไง ถ้ายืนยันสังขธรรมอันนี้ เวลาประพฤติปฏิบัติไปเป็นความจริงขึ้นมา นี่บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ชำระล้างกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ ใจตัวแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา แล้วเสวยวิมุตติสุขๆ นี่ถ้าการปฏิบัติจริง เห็นใหม่

คูสิ ปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์มา สร้างสมบุญญาธิการมาหาศาล สิ่งใดถ้าประสบความสำเร็จ พระโพธิสัตว์เข้ามาในโลกก็ได้ พระโพธิสัตว์ นี้อัตถ์ขันธ์สัตว์ รู้เห็น เล็งญาณ รู้ถึงการเกิดและการตาย รู้ถึงอดีตอนาคต รู้ไปหมด แต่ไม่เข้าสู่อริยสัจ ไม่เข้าสู่ความจริงเลย นั่นไม่ใช่ความจริง อันนั้นมันผลของฌานโลกีย์ อันนั้นมันเป็นอำนาจวาสนาบารมีของจิตแต่ละดวงที่สร้างสมมา

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ตั้งแต่ว่าศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล มรรคญาณ คูสิ สังขธรรมอันนี้เข้ามาชำระล้างในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอชำระล้างกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ธรรมชาติๆ ที่สะอาดบริสุทธิ์ เสวยวิมุตติสุข มันแตกต่างไปกับโลก นี่เวลาแตกต่างไปกับโลก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเสวยวิมุตติสุข พวกเราก็อยากรู้ว่าสุขเป็นอย่างไร สุขเป็นอย่างไร

เรารู้ยู่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่สมมุติบัญญัติ ถ้าสมมุติมันก็สมมุติไปแต่ละท้องถิ่นประเพณีที่ภาษาสมมุติเขา ที่ไหนเสียง นิรุกติศาสตร์ ถ้ามีเสียงที่สื่อความหมายกันได้ ๒ คนขึ้นไป นั่นเป็นภาษา นี่ไง ถ้าเป็นภาษา นี่ภาษาสมมุติไง นี่สมมุติบัญญัติๆ ถ้าสมมุติอย่างนั้นมัน

สมมุติกันไปแล้วแต่ภาษาของแต่ละท้องถิ่น ในท้องถิ่นในชุมชนเขาใช้ภาษาพื้นถิ่นของเขา นี่สมมุติ ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ถ้าสิ่งนั้นแล้วมันจะพ้นเพื่อ เห็นไหม บัญญัติ

นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติธรรมและวินัย พระปัจเจกพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ธรรมเองโดยชอบ แต่เวลาสั่งสอนก็สอนในความรู้ของพระปัจเจกพุทธเจ้า แต่ไม่ได้บัญญัติไว้ๆ นี้ศาสนาถึงไม่มั่นคง ไม่เจริญก้าวหน้าไป นี่คืออำนาจวาสนาบารมีของพระปัจเจกพุทธเจ้า แต่ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ นี่สมมุติบัญญัติ สมมุติบัญญัติ ถึงว่าสุขเวทนา ทุกขเวทนา ไ้พวกเราภาษาสมมุติที่ว่าอยากสุข อยากร้ายอยากรวย อยากรู้อยากเห็น อยากเป็น อยากไปหมด ถ้าอยากอันนั้น นี่สมมุติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมมุติ สิ่งใดเป็นทุกข์ กิเลสเป็นอธรรม นี้กุศลธรรม อกุศลธรรม แต่ถ้าธรรมะกับอธรรม

ถ้าเป็นอธรรม อธรรมมันพาไปไหนล่ะ? มันพาออกนอกกลุ่มออกทางไปทั้งนั้นแหละ แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเวลาบัญญัติขึ้นมา สิ่งใดผิดสิ่งใดถูกก็องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติขึ้นมา นี่บัญญัติขึ้นมา บอกวิมุตติสุขๆ เราก็อยากรู้ว่าวิมุตติสุขเป็นแบบใด มีความสุขนะ ถ้าธรรมเห็นชอบ

นี่ความชอบธรรม ทุกคนปรารถนา แม้แต่อยู่ทางโลกที่เขาชิงกัน เขาชิงกัน ความถูกต้องชิงกัน ความที่ดั่งงาม ทั้งๆ ที่ความดั่งงาม เห็นไหม เป็นความดั่งงามก็เลยตะครุบเงากันว่าจะทำคุณงามความดี ทำคุณงามความดี ถ้าทำคุณงามความดี คุณงามความดีแบบพระปฏิบัติธรรมา จะครูบาอาจารย์เราท่านทำคุณงามความดี ทำคุณงามความดีในใจของท่าน ท่านทำจริงทำจังของท่าน เอาใจของท่านเอาไว้ในอำนาจของท่าน แล้วท่านใช้ปัญญาของท่าน พิจารณาของท่านไปจนท่านถึงที่สุดแห่งทุกข์ อันนั้นมันมีความจริงในใจ เห็นไหม นี่ถ้าทำคุณงามความดี ทำคุณงามความดีอย่างนี้มันเป็นการปรารถนาของชาวพุทธเรา

ฉะนั้น เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุข สุขอย่างนั้นอย่างพวกเราเกิดมาขี้ทุกข์ขี้ยาก เกิดขึ้นมาขี้ทุกข์ขี้ยาก เพราะจิตใจมันต่ำต้อย จิตใจแสวงหาแต่เรื่องสิ่งใด แสวงหา เห็นไหม คุณติ ยิ่งเราเกิดมาในสมัยปัจจุบันนี้ ปัจจุบันนี้สื่อสารมวลชนเร็วมาก สื่อต่างๆ ไปรุนแรงมาก แล้วเราก็ศึกษาแต่เรื่องสื่ออย่างนั้นมา หัวใจมันเร่าร้อน มันอยากมีอยากเป็นอย่างเขาไปทั้งนั้นแหละ นี้คุณภาพชีวิตๆ ให้เขาปั่นหัวกัน นี่เป็นเหยื่อใจ เป็นเหยื่อของโลก ทั้งๆ ที่เกิดมากับโลกนะ แล้วมันก็เป็นเหยื่อเขาอีกชั้นหนึ่งนะ เพราะไม่ได้ศึกษาธรรม

ถ้าศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย” ถ้าไม่มีความประมาทใจ ไม่มีความประมาทในอะไรล่ะ

ถ้าเรามีสติปัญญา เห็นไหม เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ปัจจัยเครื่องอาศัย คุณติ ปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ พอแล้ว เดียวนี้การโฆษณาของเขา เห็นไหม ปัจจัยที่ ๕ ปัจจัยที่ ๖ มันมีความจำเป็นไปหมดแหละ

นี่มีความจำเป็นไปต่อเมื่อเขาทำหน้าที่การงานทางโลกเขา เขาแข่งขันกันด้วยกาลเวลาของเขา แต่ถ้าเราเป็นพระล่ะ เราเป็นพระ เรามีปัจจัย ๔ เราพอแล้ว ถ้าเรามีปัจจัย ๔ มันไม่พะรุงพะรังจนเกินไป ถ้ามันมีปัจจัยที่ ๕ ปัจจัยที่ ๖ ขึ้นมา มันเป็นภาระไปทั้งนั้นแหละ พอเป็นภาระต้องดูแลรักษามัน แล้วยังได้ข้อมูลข่าวสารมา ทำจิตใจให้มันทุกข์ให้มันยากไปซะไหม

นี่เราเสียสละกันมา เห็นไหม เพราะเรามีอำนาจวาสนา เพราะเรามีอำนาจวาสนา เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว นี่ธรรมเห็นชอบ พอธรรมเห็นชอบ มันทำให้จิตใจเราไม่ไหลไปตามกระแสโลก อยู่กับโลกแต่ไม่ไหลตามกระแสโลกนะ เพราะมันเห็นชอบ เห็นชอบมันก็ไม่ขัดแย้งกับความขัดข้องหมองใจซะไหม

แต่ถ้ามันเห็นผิด นี่กิเลสมันเห็นผิด ถ้ากิเลสเห็นผิด มันชอบอย่างนั้น กิเลสตัดหาความทะยานอยาก เห็นไหม วัวใครเข้าคอกมัน วัวของใครก็เข้าคอกของคนนั้นแหละ ถ้าความคิดของกิเลส มันก็ไปสูมอยู่ที่คอกกิเลสนั้นแหละ

แต่ถ้ามันเป็นธรรมล่ะ ถ้ามันเป็นธรรม เห็นไหม เรามีสติมีปัญญา “ภิกษุทั้งหลาย เธอควรพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด” ถ้ามันไม่ประมาท มันมีสติ มีสติมันก็ยังคิดได้ ถ้ายังคิดได้ มันสมควรหรือไม่สมควร เรามีความจำเป็นแค่ไหน นี่ในชีวิตเรา เรามีความจำเป็นจะต้องห่อหุ้มไปกับเขาขนาดนั้นเชียวหรือ สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องการตลาด ยุยงส่งเสริมให้คนบริโภค ยุยงส่งเสริมให้คนแสวงหา แสวงหาทำไม? แสวงหากองไว้ในบ้าน แล้วก็ป็นจี่เข้าดูแลมันไปแล้วเวลาใช้สอย ใช้สอยมากน้อยขนาดไหน

นี่เราจะเป็นจี่เข้าเขาขนาดไหน ถ้าเราไม่เป็นจี่เข้าเขา คุณติ เราเป็นชาวพุทธซะไหม ถ้าชาวพุทธ เราคุณครูบาอาจารย์ของเราดี ครูบาอาจารย์ของเรามีผ้า ๓ ผืน เข้าขึ้นมาบิณฑบาตเป็นวัตร

เลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง ปัจฉัยเครื่องอาศัยก็อยู่ในเรือนว่าง ชีวิตของเขาทำไมมันอยู่ได้ละ นี่ฉันอาหารก็ฉันอาหารมือเดียว ทำไมพระเขาอยู่ได้ ถ้าสังคมมองว่าพระเป็นตัวอย่างนะ นี่เราไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย เราไม่ใช่จ่ายของเราจนเกินกำลังของเรา เราจะไม่ทุกข์หรือ

สิ่งที่ทุกคนบอกทุกข์เพราะเป็นหนี้ ทุกข์เพราะไม่พอใช้จ่าย แต่ไม่พอใช้จ่าย ไม่พอใช้จ่ายที่ไหน เพราะใจมันเร่าร้อน เพราะใจ เห็นใหม่ นี่กิเลสเห็นผิด เห็นผิดว่าเราเป็นชาวพุทธไง แล้วชาวพุทธ เวลากิเลสมันเห็นผิดไปแล้วมันก็ย้อนกลับมาทำลายตัวเองนะ

พุทธศาสนาบอกว่าทำบุญกับครูบาอาจารย์ของเรา พุทธศาสนาบอกทำบุญกับพระ ถ้าทำบุญกับพระ เนื่อนาบุญของโลก ทำบุญกับพระแล้วต้องมีบุญกุศล ต้องร่ำรวมมหาศาล นี่มันคิดไปนู่นนะ มันคิดไปนู่น การกระทำมันไม่คิดถึงหัวใจของเราเลย สิ่งที่ทำ อานาจาสนาของคนนะ เกิดมานี่เกิดมาสว่าง เกิดมาสว่างก็เกิดมามั่งมีศรีสุข เกิดมาสว่าง แล้วจะไปสว่างหรือจะไปมืดละ ถ้าจะไปสว่าง ถ้าศึกษาพุทธศาสนา พุทธศาสนาบอกให้มีความกตัญญูกตเวที ให้หมั่นประหยัด มัชยัสถ์ ให้รู้จักบริโภคนิเวศน์ ให้รู้จักคบมิตร พระพุทธเจ้าสอนหมดแหละ ถ้ามันมีปัญหา เกิดมาสว่าง มันก็ไปสว่าง ถ้าเกิดมามีมืดละ เกิดมามีมืด เราเกิดมาเป็นคน เกิดมามีมืด แต่ถ้ามีอานาจาสนา เราพยายามตั้งใจของเรา เราหมั่นเพียรของเรา มันก็สว่างได้ ของมันสว่างได้นะ

คูสิ สมัยโบราณนะ เสื่อผืนหมอนใบอพยพกันมา นี่เป็นเศรษฐกิจโลกกันหมด ทำไมเขาทำได้ละ แต่ส่วนใหญ่หนี้อพยพเสื่อผืนหมอนใบมาก็แล้วแต่ ถ้าเขาล้มลุกคลุกคลาน เพราะเขาไม่รู้จักประหยัด ไม่รู้จักมัชยัสถ์ ไม่รู้จักมีสติมีปัญหาเพื่อค้นคว้า เพื่อแก้ไข เพื่อมีการกระทำของเขา ถ้าใครมีของเขา เขามีโอกาสของเขา เห็นใหม่ นี่อานาจาสนา

ฉะนั้น ถ้ากิเลสมันเห็นผิด ถ้าเห็นผิดไปแล้วมันก็ออกนอกกลุ่มออกไป เราเป็นชาวพุทธ เราภูมิใจกันมากนะ เมืองไทยนี่ชาวพุทธ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ นี่เมืองไทยเป็นชาวพุทธ เวลาเราไปภูมิใจ นี่กิเลสเห็นผิด เพราะเราเป็นชาวพุทธแล้วนี่ เราภูมิใจแล้วนี่ ชาวพุทธ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา พวกเรามีปัญญามาก พวกเราเป็นนักปราชญ์ทั้งนั้นแหละ

นักปราชญ์ ทำไมไม่รู้จักรักษาใจของตัวเอง นักปราชญ์ ทำไมไม่รู้จักสิ่งที่เป็นอริยทรัพย์ สิ่งทีในพุทธศาสนา สิ่งที่มีคุณค่ามันอยู่ที่ไหน เวลาเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา เราว่าเราเข้าใจไปหมดแหละ แต่การดำรงชีวิตละ ทำไมปล่อยให้กิเลสมันจี๋หัว มันครอบงำได้ขนาดนั้น

แต่ถ้าเวลาเราเป็นธรรมละ คนที่เป็นธรรมนะ ถ้าธรรมเห็นชอบ เขาดำรงชีวิตของเขา ประหยัดมัธยัสถ์ของเขา เขาจะมั่งมีขนาดไหน เขาก็ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือ คนที่เป็นคนคินะ เขาจะมีมากมีน้อย เขาก็ใช้จ่ายด้วยความประหยัดมัธยัสถ์ของเขา เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีกับลูกหลานของเขา ให้เป็นตัวอย่างที่ดีกับสังคมว่าเขามีศรีสุข แต่เขารู้จักประหยัดมัธยัสถ์ ใช้จ่ายพอเป็นเครื่องอาศัย สิ่งที่เหลือ สิ่งที่เหลือถ้าทำประโยชน์ได้ เขาทำประโยชน์กันไป นี่ถ้าธรรมเห็นชอบ การดำรงชีวิตของเขา การใช้ประโยชน์กับทรัพยากรของเขา เขาเหลือสิ่งที่เป็นทรัพยากรของเขาเพื่อมาสร้างบุญกุศล เห็นไหม

ถ้าใครมีใจที่เป็นธรรม เขาทำสาธารณประโยชน์ ทุกคนได้ใช้สอยประโยชน์จากเขา เวลาเขาตายไป เขาไปเกิดเป็นพระอินทร์ นี่เป็นพระอินทร์ เพราะเขาตายไป แล้วเขาสร้างแต่คุณงามความดี เขาก็สร้างคุณงามความดีเหมือนกัน เวลาเราตายไป เราก็คงไปเกิดเป็นเทวดาเหมือนกัน แต่ไปเกิดเป็นเทวดาในได้ปกครองของพระอินทร์ เพราะอะไร เพราะพระอินทร์เขาได้สร้างสาธารณประโยชน์ สร้างถนน สร้างแหล่งน้ำ สร้างประโยชน์สาธารณะประโยชน์ทั้งนั้นแหละ แล้วใครใช้สอยละ เราใช้สอย นี่ใช้สอยของใครละ เขาได้บุญกุศลของเขาไปหมด เพราะจิตใจของเขา นี่ธรรมเห็นชอบ จิตใจเขาเป็นธรรม

จิตใจของคนมีกิเลสนะ ไม่ใช่ของเรา มันเอาไปยึด ใครทำไว้มันก็เอาไปยึด นี่เราเป็นคนทำ เราเป็นคนทำ นี่มันจะชิงดีชิงเด่น มันชิงชู้ นี่กิเลสมันเห็นผิด มันเป็นอย่างนั้นแหละ ถ้ากิเลสมันเห็น

นี่ถ้าธรรมเห็นชอบๆ เห็นไหม แม้แต่การดำรงชีวิตของเรา แม้แต่การดำรงชีวิตของเรานะ สุขภาพก็ไม่เสียหายไป จริตนิสัยก็ไม่เสียนะ ใครถ้าไม่มีสติปัญญา มีเงินมีทองทำให้คนเสียได้ ทำให้คนคนนั้นเสียคนไปเลย แต่ถ้าคนมันธรรมเห็นชอบ เราจะมีมากมีน้อยก็แล้วแต่ เราจะดูแลรักษาทรัพย์สมบัติของเรา เราใช้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ชีวิตก็มีเท่านี้ กินอิ่มนอนอุ่นเหมือนกัน สิ่งที่มีเครื่องใช้สอยเหมือนกัน แต่ถ้าหัวใจเป็นธรรมนะ มันพอใจ มันไม่ดิ้นรนขวบขวายแล้วให้หัวใจเราร้อน ให้มีแต่ความทุกข์ตรอมใจนะ นี่จะมั่งมีเงินจรดฟ้าเลย ถ้ามันไม่พอใจนะ ขนาดไหนมันก็ทุกข์ เห็นไหม แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาวิมุตติสุขๆ อยู่ในป่าในเขานะ อยู่โคนต้นไม้ เวลาเสวยวิมุตติสุขอยู่โคนต้นไม้ เวลาฝนตก พญานาคแผ่พังพาน สิ่งต่างๆ ทำเพื่อประโยชน์สิ่งใดละ

สิ่งที่เป็นประโยชน์ เขาอยากได้บุญกุศลของเขา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จิต เวลามันปล่อยวางหมด มันเป็นความจริงขึ้นมา ไม่มีเมล็ดหินเมล็ดทรายอยู่ในใจเลย นี่วิมุตติสุข เราปรารถนาอย่างนั้นกัน แล้วเวลาเราปรารถนาอย่างนั้นกัน เราเป็นชาวพุทธ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เราว่ามีปัญญา มีปัญญาขึ้นมาก็ปัญญาทางโลกใจ ปัญญาทางโลก ถ้าเรารักษาทรัพย์สมบัติ รักษาสติปัญญาของเรา สติปัญญารักษาหัวใจของเรา ถ้ามีสติปัญญา เห็นไหม นี่ความเห็นชอบๆ ความชอบธรรมทำให้ชีวิตเราปรน ปรนหมายความว่าหัวใจมันไม่ขัดแย้ง หัวใจไม่เผาตนเอง แต่ความเป็นอยู่ของโลกมันอยู่ที่อำนาจวาสนา

คนเรา เห็นไหม คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เผยแผ่ธรรมไปนะ พราหมณ์นิมนต์ไว้ให้จำพรรษา ให้จำพรรษาแล้ว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารับนิมนต์เขาจำพรรษา ในพรรษานั้นเกิดข้าวยากหมากแพง ข้าวยากหมากแพง ประชาชนเขาไม่มีปัญญาที่จะเลี้ยงดูพระได้ พราหมณ์ที่นิมนต์ไว้ก็มารดใจให้ล้มไปเสีย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปบิณฑบาตที่ไหนก็แล้วแต่ขาดแคลนไปหมด

แต่ด้วยอำนาจวาสนานะ มีผู้ที่เขาขายม้าต่าง เขามาพักหลบฝนอยู่ที่นั่นเหมือนกัน เขาใส่บาตรเฉพาะข้าวที่เขาเลี้ยงม้า นี่พระอานนท์เอาสิ่งนั้นมาบคนะ บคให้มันเป็นผงแล้วถวายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะภิกษุเราทำอาหารให้สุกเองไม่ได้ คุณติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีวาสนาขนาดนั้นนะ คุณติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ให้เอตทัคคะ พระสิวถือว่าเป็นผู้มีลาภมาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำมาลาภมากกว่านั้นอีก แต่ถึงคราวที่ว่าเวลาถึงคราวที่เป็นแบบนี้ นี่ชีวิตของคนมันมีลุ่มๆ ดอนๆ ทั้งนั้นแหละ ใครมันจะสมประโยชน์ตลอดต่อเนื่องกันไป หัวใจของคนก็ยิ่งกว่านั้น

เวลาออกพรรษาขึ้นมา พระโมคคัลลานะทนไม่ได้ พยายามจะพาพระไปบิณฑบาตที่วิปอื่นต่างๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่อนุญาต ไม่อนุญาต ออกพรรษาแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าพวกนี้ชนะแล้ว ชนะอะไร? ชนะสิ่งที่เป็นทุกข์ความขัดแย้งในใจใจว่าทำไมมันทุกข์มันยากอย่างนั้น

นี่ออกพรรษาแล้วพราหมณ์ระลึกได้อานิมนต์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจำพรรษา อยู่ในเมืองของตัว แล้วลี้มใส่บาตรทั้งพรรษา ออกพรรษาแล้วได้ไปขอมาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วนิมนต์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปฉันในเมือง นี่เวลายันมี

แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพราหมณ์นิมนต์ไว้ยังลืมใส่บาตรทิ้งพรรษา แล้วเกิด
ข้าวยากหมากแพงอีกด้วย นี่พูดถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ แต่องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ด้วยความสุข นี่วิมุตติสุขๆ ไม่เดือดร้อนเลย แต่พระที่ยังมีอยู่ ยังมีความขาด
แคลนอยู่ จิตใจยังมีกิเลสอยู่ นี่เดือดร้อนๆ ความเดือดร้อน เห็นไหม

วิมุตติสุข สุขที่ความเป็นจริง สิ่งที่เป็นจริงๆ กับสุขที่ว่าสุขเวทนา ทุกขเวทนา มันเป็นเรื่อง
โลกๆ ฉะนั้น สิ่งที่เรามีอำนาจวาสนา เราพยายามทำใจของเรา ถ้าเราศึกษาแล้ว คำว่า “ทำใจ” เรา
จะหา เราจะฝึกฝนใจของเรา ฝึกฝนใจของเราให้ใจเรามั่นคง ให้ใจเราได้สัมผัส ปัจจัยตั้ง สันติภูมิจู
โก ถ้าใจมันได้สัมผัสสัจจะความจริง มันจะเป็นความจริงขึ้นมาไง ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา เห็น
ไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุข เราก็มั่นเป็นได้อย่างไร มั่นเป็นได้
อย่างไร

ฉะนั้น ถ้าเราอยากให้เป็นอย่างนั้น เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
แล้ว เราต้องประพฤติปฏิบัติ ทีนี้เวลาประพฤติปฏิบัติ บำเพ็ญเพียรตบะธรรม เราบำเพ็ญเพียรนะ
เราบำเพ็ญเพียรกัน เราทำตบะธรรมกัน เวลาทำตบะธรรม เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าเวลาเทศนาว่าการ เล็งญาณจะรู้สัตว์วันสัตว์วันนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสวยวิมุตติ
สุขมา นี่พุทธกิจ ๕ เข้าจะเล็งญาณว่าจิตดวงใดมีอำนาจวาสนาที่จะสามารถรับธรรมนั้นได้ แล้วจิต
ดวงนั้นอายุขัยสั้น จะไปรู้สัตว์วันสัตว์วันนั้นก่อน

นี่เล็งญาณ เข้าไปบิณฑบาต ถ้าผู้ใด สิ่งที่มีอำนาจวาสนาเขามากน้อยแค่ไหน องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเป็นฆราวาสที่จิตใจของเขา เพื่อให้เขามั่นคงในศาสนา อนุปปุพพิกกา เทศน์
เรื่องทาน เรื่องศีล เรื่องเทวดา ถ้าพูดถึง ทำทานแล้วจะได้บุญกุศลไปเกิดเป็นเทวดา ให้เนกขัมมะ
ให้ประพฤติปฏิบัติ

ถ้าจิตใจเขาควรแก่งาน จิตใจเขาอ่อนน้อม คือจิตใจเขาเป็นสมาธิ จิตใจเขามั่นคง ควรแก่การ
งาน ควรแก่อริยสัจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเทศน์เรื่องอริยสัจ เห็นไหม เวลาองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรู้สัตว์วันสัตว์ วันท่านดูในหัวใจของสัตว์โลกว่าหัวใจของสัตว์โลก
มันควรมากน้อยแค่ไหน นี่ควรมากน้อยแค่ไหน แล้วท่านถึงเทศนาว่าการจำเพาะ เพราะองค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอนาคตังสญาณ มีฤทธิ์มีเดช สามารถรู้วาระจิตของเราได้ ว่าเราควร
หรือไม่ควรขนาดไหนที่ควรจะเทศน์มากน้อยขนาดไหน จะสั่งสอนได้มากได้น้อยขนาดไหน

นี่เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแบบนั้น แล้วเวลาเทศนาว่าการไป เวลาคนที่มีอำนาจวาสนา เอาคนนั้นก่อน แล้วไปเทศน์พาหิยะทีเดียวเป็นพระอรหันต์เลย เวลาไป เทศน์ชฎิล ๓ พี่น้อง เห็นไหม เขาก็มีอำนาจวาสนาของเขา แต่เขาบูชาไฟของเขา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็บูชาไฟเหมือนกัน เราก็บูชา แต่เราไม่บูชาเหมือนเธอ

นี่บูชาไฟ เขาบูชาไฟเพราะนั่นเขาได้ฤทธิ์ได้เดชของเขา เขาได้ฌานสมาบัติของเขา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โทสัคคินา โมหัคคินา ความโกรธเป็นรากะ ความโลภเป็นไฟเผาเรา ความโกรธเป็นไฟเผาเรา ความหลงเป็นไฟเผาเรา นี่โทสัคคินา โมหัคคินา ตบะธรรม พิจารณาไป ชฎิล ๓ พี่น้องเป็นพระอรหันต์หมด

สิ่งที่เป็นพระอรหันต์ นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อสัตว์ชนสัตว์ รื้อสัตว์ชน สัตว์อย่างนั้น แต่เราจะประพฤติปฏิบัติละ นี่ถ้าธรรมเห็นชอบนะ เราก็จะเริ่มทำความสงบของใจของเราเข้ามา ถ้ากิเลสมันเห็นชอบ กิเลสมันบิดเบือนของมันไป ถ้าบิดเบือนของมันไป การประพฤติปฏิบัติของเราก็ลุ่มๆ ดอนๆ ทั้งนั้นแหละ

แต่ถ้าเรามีอำนาจวาสนา นี่ถ้าธรรมเห็นชอบ เรามีสติปัญญาามาตั้งแต่ต้น การดำรงชีวิตของเรา เราก็ดำรงชีวิตของเราให้เป็นธรรม เวลาเราบวชพระมา เห็นไหม เราพอใจ เราพอใจในข้อวัตรปฏิบัติ เราพอใจในข้อวัตร เราพอใจในการกระทำของเรา นี่เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราฟังธรรมของครูบาอาจารย์ สิ่งที่เป็นธรรมๆ มันเตือนหัวใจของเรา ถ้ามันเตือนหัวใจของเรา เห็นไหม เพราะธรรมคาใจของเรามันคิดโดยธรรมชาติของมัน เวลาความเกิดดับ อารมณ์ความรู้สึกมันเกิดดับ มันเกิดดับของมันตลอดเวลา แล้วความเกิดดับนั้นมันก็สร้างอารมณ์ขึ้นมาแผดเผาในหัวใจของเราเหมือนกัน นี่เวลามันคิดเป็นความทุกข์ไป เวลามันคิดผิดไป นี่ถ้ากิเลสเห็นชอบ มันคิดผิดไป ทั้งๆ ที่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา มันก็คิดเข้าข้างตัวมัน มันก็คิดเห็นผิดของมันไป ผิดไปจากความเป็นจริง

แต่ถ้าธรรมเห็นชอบละ ถ้าเราเห็นชอบขึ้นมา เห็นไหม ธรรมนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาเราศึกษามา ศึกษาเป็นภาคปริยัติ นี่ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เวลาศึกษามา นี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการเพื่อความเข้าใจ เราบอกนี่เป็นปริยัติ เราต้องศึกษา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเทศนาว่าการ เทศน์กับใครก็แล้วแต่ ให้คนคนนั้น จิตใจเขาอ่อน จิตใจเขาเห็นบุญ เห็นโทษ เห็นบาป เห็นบุญ ให้รู้จักบาป รู้จักบุญ ถ้ารู้จักบาป รู้จัก

บุญ มันรู้จักแยกแยะอารมณ์ได้ ถ้ามันแยกแยะอารมณ์ได้ เห็นไหม อารมณ์ใดที่มันกระตุ้นให้จิตใจ
ของเรามันส่งออก จิตใจของเราไปยึดมั่นถือมั่นแล้วมาแผดเผาเรา สิ่งนั้น อารมณ์อย่างนั้นเราควร
ปล่อยวางมันมา แล้วถ้ามันปล่อยวางได้ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าภาระนะ

ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เวลาท่านจะให้เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ท่านจะให้เราทำ
ความสงบของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามา สิ่งที่ยึดมั่นทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบระงับ
เข้ามาได้ เห็นไหม สิ่งที่ยึดมั่นสงบระงับเข้ามาได้เพราะธรรมเห็นชอบ เพราะมันมีความรู้
ความเห็นใจ แต่ถ้ากิเลสมันเห็นชอบของมันล่ะ กิเลสมันเห็นผิดล่ะ กิเลสเห็นผิด มันก็มีความลังเล
สงสัย เวลาประพฤติปฏิบัติไป กิเลสทั้งนั้นแหละ เพราะคนเราเกิดมามีกิเลส

ถ้าเวลาคนเกิดมามีกิเลส ทำสิ่งใดมันก็มีความเห็นผิดไป ถ้ามีความเห็นผิดนะ มันจะทำให้
สงบเข้ามาได้อย่างไรล่ะ นี่มันไม่สงบขึ้นมาเพราะการกระทำของเรา งานสิ่งใดก็แล้วแต่ งานอาบ
เหงื่อต่างน้ำเราก็ได้ทำกันมาแล้ว แต่เวลางานคุณเล่ห์หัวใจของตัว เราจะเอาอะไรไปดูแลมันล่ะ เวลา
เรามีสติ เห็นไหม ว่าเรามีสติ เราขับรถ เราทำงานสิ่งใด เรามีสติหมดแหละ ใ้อสติอย่างนั้นสติที่มัน
ออกรู้โดยสามัญสำนึก แต่เวลามีสติที่มันทันความคิดล่ะ

มีสติ เห็นไหม คูสิ เวลาครูบาอาจารย์ให้เรามีคำบริกรรม กำหนดพุทโธๆ ในหัวใจกำหนด
พุทโธ นี่ท่านมีอุบายของท่าน ท่านมีอุบายของท่านว่าธรรมคาใจมันคิดตลอดเวลา เห็นไหม ถ้ามัน
คิดของมันตลอดเวลา นี่สัตยชาติญาณเป็นแบบนั้น บังคับให้มันคิดพุทโธซะ ถ้าเราไม่มีกำลัง เราไม่
มีความสามารถที่จะทำอย่างอื่นได้ เราพยายามระลึกถึงพุทโธซะ พุทธานุสติ เราคิดถึงครูเอกของ
เรา เราคิดถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทโธ รัมโม สังโฆ เรา
บังคับให้มันระลึกพุทโธๆ นี่ธรรมเห็นชอบ พอได้ธรรมเห็นชอบขึ้นมา กิเลสมันเห็นผิด พุทโธไป
ก็ลำบาก พุทโธไปแล้วมันก็ไม่อยู่ นี่ทำไมเราไปบั่นทอนตัวเราเองล่ะ

คูสิ เวลาเรากินเราอยู่ เรากิน เราก็อิม เราอยู่ในที่ร้อน มันก็ร้อนเย็น นี่เวลาเราไม่ได้กินมันก็หิว
กระหาย เวลาตากแดดตากฝนมันก็ทุกข์มันก็ยาก นี่ไง มันก็รู้มันก็เห็นของมัน เวลาเรากินเราอยู่
เราก็รู้ว่าถ้าเรากินแล้วมันก็อิม กินแล้วมันก็อิมหน้าสำราญ ถ้าเราไม่มีจะกิน เราก็ทุกข์

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราจะพุทโธๆ เราก็ทำไม่ได้ พุทโธเราก็พุทโธไม่ได้ ทำแล้วมันก็ไม่มีความผล จิตใจมันก็ไม่ได้สัมผัส มันก็ไม่ได้กินใจ พอไม่ได้กิน คนไม่ได้กินมันจะบอกว่ามันอิมได้ไหม คนเราไม่กินอาหารมันก็ทุกข์ยาก มันก็หิวโหย หิวกระหายไปตลอดเวลาแหละ แต่คนใดถ้ามันได้กินอาหารขึ้นมา ได้กินตกถึงท้อง แล้วกินจนมันอิม มันก็รู้ว่ามันอิม แล้วเวลาเราบอกเราจะกิน เราจะทำอะไร นี่เราระลึกถึงพุทโธ เสวยอารมณ์ไฉน

พุทโธๆๆ ถ้ามันกินของมัน ถ้าเราได้ตัดอาหารใส่ปากแล้วก็ยวกลืนเข้าไปในกระเพาะ นี่เราจะอิมไหม? แน่นอน อิม แต่เวลาเราพุทโธๆ ทำไมมันหิวมันกระหาย แล้วทำไมมันทุกข์มันยาก นี่กิเลสเห็นผิด มันล้งเลสงสัย มันไม่แน่ใจของมัน

เวลาเขากินอาหาร เขาต้องตัดอาหารใส่ปากนะ เขาไม่ตัดอาหารใส่จมูกหรือ นี่เราไม่ตัดใส่จมูก เราตัดใส่หูเลย อาหารมันก็ยัดใส่หูเลย จะให้มันลงกระเพาะ มันเป็นไปได้ไหม อาหารเขายัดใส่หู มันไม่ลงกระเพาะหรือ เขาต้องใส่ปาก พอใส่ปาก ก็ยวกลืนเข้าไปมันก็ลงสู่กระเพาะ ลงสู่ลำไส้ใหญ่

นี่ก็เหมือนกัน พุทโธๆ สักแต่ว่าทำ นี่กิเลสมันเห็นผิด ถ้าธรรมเห็นชอบนะ เรามีความมั่นคง เรามีความเชื่อมั่นของเรา เรากำหนดพุทโธของเรา พุทโธๆ ไป ถ้าพุทโธไป มันเฉลบน มันแบบว่ากิเลสมันเรื่องหยาบๆ เรื่องการกระทำสิ่งที่มันหยาบ มันจะทำให้สมความปรารถนา กิเลสมันต่อต้านทั้งนั้นแหละ มันต่อต้านโดยที่เราไม่รู้ตัว

ทั้งๆ ที่เราเป็นชาวพุทธ เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อมั่นในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราประพฤติปฏิบัติกันอยู่นี่ ล้มลุกคลุกคลานอยู่นี่ นี่ธรรมเห็นผิด กิเลสมันพาเห็นผิด ถ้ากิเลสมันพาเห็นผิดนะ เราก็ล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้ ถ้าเราจะเอาความจริงของเรา ถ้าเราล้มลุกคลุกคลานแล้วก็บอกว่าทำแล้วมันต้องมีความสุข เราปฏิบัติธรรมแล้วมันต้องมีความสุข ทำไมมันล้มลุกคลุกคลานขนาดนี้

เวลาโลกนะ เวลาเขาทุกข์เขายากกัน ทุกข์ยากเพื่อทุกข์ต่อไป เวลาเขาขาดแคลน เขาทำความเป็นอยู่ของเขา เขาทุกข์เขายาก เขาต้องพยายามชวนชวายเป็นการดำรงชีวิตของเขา หาปัจจัยเพื่อดำรงชีวิตของเขา เขาก็ทุกข์ยาก เขาทุกข์ยากกว่าเราอีก เวลาเขาขาดแคลนขึ้นมา เวลาสินค้าที่ขาดแคลน สิ่งที่ไม่พอเจือจางกัน เขาแย่งชิงกัน เขาแย่งกัน เขาทำร้ายกันถึงเสียชีวิตได้เลย นี่ทุกข์

ใหม่? นั่นก็ทุกข์ แล้วทุกข์อย่างนั้นทุกข์ซ้ำทุกข์ซาก ทุกข์ในวิภวภูติ ทุกสิ่งที่เกิดและการตาย แยกชิงฆ่ากันถึงกับสิ้นชีวิตไป แล้วเขาก็ต้องไปเกิดใหม่ เขาก็ทุกข์ยากของเขา

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติของเรา นี่เวลาปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันจะทุกข์จะยาก เพราะเรามีสติ เรามีปัญญา เราเป็นชาวพุทธ เรามีศรัทธาความเชื่อ พอมีศรัทธาความเชื่อ เราคิดว่าการบำเพ็ญเพียร การประพฤติปฏิบัติธรรมขึ้นมา มันจะเป็นบุญกุศล มันจะเป็นเข้าไปสู่สังขาร มันจะเข้าสู่อริยสัจ มันจะเข้าสู่มรรคสู่ผล มันจะเข้าไปสู่วิมุตตนิสุข มันจะเข้าไปสู่ความจริง ถ้ามันเข้าไปสู่ความจริง ถ้าเราเชื่อมั่นของเราอย่างนั้น ทำไมเราไม่มีกำลังใจจะทำ

แล้วถ้าเรามีกำลังใจที่อยากจะทำขึ้นมา เห็นใหม่ ทุกข์อันนี้ ทุกข์อันที่เราประพฤติปฏิบัติ อยู่ที่นี่ ทุกข์ที่มันแสนทุกข์แสนยาก ทุกข์นี้เพื่อจะพ้นจากทุกข์ ถ้าเราคิดว่าเราจะทุกข์จะยาก เราจะทุกข์จะยาก เราจะมีความจริงใจของเรา เราจะเข้มแข็งของเรา เราจะปราบกิเลสในใจของเรา เราจะชำระล้างของเราด้วยอริยมรรค ด้วยสัจจะ ด้วยความจริง ด้วยสิ่งที่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาและวางเป็นธรรมวินัยที่เราศึกษามานี้

ศึกษามานี้ศึกษามาเป็นปริยัติ ศึกษามานี้เราเข้าใจของเราได้เป็นปริยัติ เป็นทางวิชาการ แต่เวลาปฏิบัติขึ้นมา เราต้องปฏิบัติตามความเป็นจริง แล้วให้มันเป็นความชอบธรรม ไม่ใช่กิเลสมันเห็นผิด ถ้ากิเลสเห็นผิด มันก็เห็นผิดอย่างที่เรากำลังทำกันอยู่ที่นี่ จะทำความสงบของใจมันก็ทุกข์มันก็ยาก แล้วกิเลสมันก็กระที่บ้ำ “นี่เห็นใหม่ ว่าปฏิบัติแล้วมันจะเป็นความสุข คุณิ โลกเขา เขามีแต่ความรื่นเริงกัน เขาอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข มีแต่ความสงบ มีแต่ความสุขความสงบของเขา เขาก็เกี่ยวกัน เขาไปมีแต่ความรื่นเริงของเขา ทำไมเราต้องมาบังคับตนเอง ทำไมเราต้องมาทำให้เราทุกข์เรายาก”

เวลากิเลสมันเห็นผิดนะ มันเห็นของมันไป ไม่มีค่าสิ่งใดเลย แต่ถ้าธรรมเห็นชอบ เราบังคับตัวเราได้ แล้วพอใจที่มันจะทุกข์ ถ้าพอใจจะทุกข์ ทุกข์อะไรจะเอามาต่อต้าน ทุกข์อะไรที่จะเอามาข่มขี่เรา ทุกข์อะไรที่บอกว่าทำแล้วเราจะไม่มีทางออก ทุกข์อะไรมาได้เลย ถ้าเราจะเผชิญกับทุกข์ด้วยสัจจะความจริง เห็นใหม่ ธรรมเห็นชอบ กิเลสมันอาย กิเลสมันไม่เอาสิ่งใดหรอก เหมือนทิวา ทิวาใครรุนแรง เวลาสิ่งที่เกิดขึ้นมากระทบใจมันจะมีความรุนแรงมาก ทิวาใครพอประมาณ เวลาสิ่งใดเกิดขึ้นกระทบหัวใจ นี่เราพอจะควบคุมมันได้

นี่ก็เหมือนกัน เวลาสิ่งที่มีมันอยู่กับหัวใจของเรา มันเอาสิ่งใดขึ้นมาเพื่อเกลี้ยกล่อมให้ความเพียรเรารู้สึกคลุกคลาน นี่ถ้าเรามีสติมีปัญญา ด้วยปัญญาของเรา ด้วยปัญญาที่แยกแยะกับมัน มันจะมีทุกข์อะไรมากไปกว่านี้อีกไหม ที่เราปฏิบัติมานี้ เคนจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันจะมีความลำบากมากกว่านี้อีกไหม ถ้ามัน แล้วเราพยายามของเราไป ถ้าเราพยายามของเราไป นี่ธรรมเห็นชอบ กิเลสนะ ทัศนอนันมันหายหน้าไปเลย

แต่เพราะเรารู้สึกคลุกคลาน เพราะกิเลสมันเห็นผิด เราถึงทำคุณงามความดีกันไม่ได้ เราทำสิ่งใดแล้วเราก็อากิเลสมาจีหัวไว้ เคนจงกรม นั่งสมาธิภาวนาก็มองนาฬิกา มองว่าเราจะเดินได้มากน้อยแค่ไหนแล้ว เราไม่ได้เดินเพื่อความสงบเลย เราไม่ได้เดิน เรานั่งสมาธิไม่ใช่เพื่อให้จิตสงบเลย

ถ้าจิตมันจะพุ่งช่านขนาดไหน มันจะมีความรุนแรงขนาดไหน นั่นก็เป็นอำนาจวาสนาของคน ถ้าเป็นอำนาจวาสนาของคน เราก็ต้องมีความเข้มแข็ง มีความจริงจังของมัน เพื่อจะเอาใจของเราไว้ให้สู่ความสงบได้ ถ้าจิตมันเริ่มสงบเข้ามา มันเป็นการแปลกประหลาดมหัศจรรย์แล้ว ขณิกสมาธิ พอจิตมันปล่อยวางเข้ามา มันก็แปลกแล้ว สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้าจิตสงบนะ มันฟังใจมาก ถ้าทำแล้วมันฟังใจนะ ตัวนี้มันเบาหมด มันมีความสุข มีความสุข เห็นใหม่ ความสุขอันนี้ไม่ใช่สุขจากอามิส ความสุขของโลกเขา เขาต้องใช้อามิสแลกเปลี่ยนมา ทำสิ่งใด ตัณหาความทะยานอยากมากน้อยขนาดไหนปรนเปรอมันแล้วมีความสุข แต่ขณะที่เราปฏิบัติ เราจะทำลายมัน มันไม่ใช่กิเลสตัณหาความทะยานอยาก มันเป็นมรรค

สิ่งที่เป็นมรรค เราพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันปล่อยวางเข้ามา ขณิกสมาธิ ถ้ามันเป็นสิ่งนี้แล้ว เราจัดการกระทำอันนี้ไว้ แล้วพยายามทำให้มากขึ้น พยายามทำให้มากขึ้น พอทำให้มากขึ้น ถ้ามันสงบเข้ามา พอสงบเข้ามา ถ้ากิเลสมันเห็นผิดนะ พอมันสงบเข้ามาแล้วมันฟังใจ ฟังใจ มันอยากได้ออยากเป็น น้อยอยากได้ออยากเป็น ทำแล้วมันก็ยังลำบากมากขึ้น เพราะตัณหาซ้อน ตัณหา กิเลสซ้อนกิเลส

ฉะนั้น กิเลสที่มันมีอยู่แล้ว เราวาง พยายามทำของเราด้วยความเข้มแข็ง ด้วยสติด้วยปัญญา นี่ธรรมเห็นชอบ กำหนดพุทโธชัดๆ เวลาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ นี่ใช้ปัญญาของเรา เวลามันปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา เวลามันปล่อยวางแล้วไม่ต้องการ ไม่ปรารถนาอย่างนั้นอีก เราปรารถนาแต่เหตุ เรามีสติมีปัญญาไล่ต้อน ไล่ต้อนปัญญาความคิดของเราให้เห็นเหตุเห็นผล ถ้ามัน

ปล่อยมันวางขึ้นมา เห็นไหม นี่ไง ความสุขมันเกิดขึ้น แล้วความสุขอย่างนี้เป็นความสุขจริง ความสุขอย่างนี้ไม่ได้ให้ใครอื่นให้ ความสุขอย่างนี้เกิดจากการประพฤติปฏิบัติของเรา

ความสุข นี่ความสุขเกิดจากจิต สุขเกิดจากหัวใจของเรา มันมีความสุขของมันได้ เห็นไหม นี่ถ้าจิตสงบขึ้นมาจะมีความสุขมาก ความสุขมาก ถ้าคนไม่มีสติปัญญา “นี่สุขอย่างนี้คือนิพพาน นิพพานคือความว่าง สมาธิคือความว่าง ความที่มันปล่อยวางหมดแล้ว” ถ้ากิเลสเห็นผิดมันก็เป็นอย่างนั้น

เวลากิเลสเห็นผิดนะ มันลบลวงพราง จิตสงบแล้วกิเลสมันลบลบ มันลบลบไม่ให้เรารู้เราเห็น จิตสงบแล้ว นี่เวลามันลบลบก็ไม่ต้องรู้ ไม่ต้องเห็นกาย ไม่ต้องเห็นเวทนา ไม่ต้องเห็นจิต ไม่ต้องเห็นธรรมตามความเป็นจริง เวลามันลวงนะ นี่มันลวง มันลวงบอกว่าสิ่งที่เรารู้เราเห็น เราเห็นสติปัญญานะ เราทำตามความเป็นจริงของเรา ลบลวงพราง เวลาพรางมันพรางให้เราหลงผิดไปเลย นี่เราหลงผิดไปนะ เพราะเราจับพลัดจับผลูไป

แต่ถ้าเรามีครูมีอาจารย์นะ ถ้าจิตสงบแล้วให้ฝึกหัดใช้ปัญญา

“อ้าว! ก็ใช้ปัญญามาเต็มที่แล้ว ก็ใช้ปัญญามา ก็มีความเชื่อมั่น มีสติปัญญา ก็ใช้ปัญญามาจนจิตสงบแล้ว แล้วจะใช้ปัญญาสิ่งใดกันอีกล่ะ” เห็นไหม เพราะเราปฏิบัติใหม่ เราไม่เข้าใจหรือกว่าสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวนามยปัญญา ปัญญาในพุทธศาสนานี้แบ่งไว้เป็น ๓ ระดับ ปัญญาในการศึกษา ปัญญาในการค้นคว้า ปัญญาทางวิทยาศาสตร์ เขาเรียกสุตมยปัญญา สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากสัญชาตญาณ ปัญญาที่เกิดขึ้นจากความเป็นมนุษย์ ความเป็นเทวดา อินทร์ พรหม ปัญญาอย่างนี้มันมีของมันอยู่ นี่มันมีของมันอยู่เพราะผลของวิญญูะใจ ในเมื่อมีจิตเห็นไหม จิตมันมีภาวสวะมีภพ มีสถานที่ นี่เวรกรรม มารต่างๆ มันเกิดบนนี้ ถ้าเกิดบนนี้ เราก็ใช้ปัญญาอย่างนี้เป็นโลกียปัญญา ปัญญาหรือคัมภีร์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาที่เราใช้ปัญญาอบรมสมาธินี้กลั่นกรองปัญญาของเรา กลั่นกรองความรู้ ความเห็นของเรา กลั่นกรองเข้ามา นี่เป็นโลกียปัญญา

ถ้าเป็นโลกียปัญญา เห็นไหม เพราะอะไร นี่ธรรมเห็นชอบ เห็นชอบในระดับของสมณะ เห็นชอบในระดับของการทำความสงบของใจเข้ามา นี่ถ้าอย่างนี้มันเป็นสุตมยปัญญา ถ้าจินตมยปัญญา จิตสงบแล้วมันศึกษาธรรมมา มันมีธรรมเกิดขึ้น นี่จินตมยปัญญา จินตนาการไป

จินตนาการ ความรู้ความเห็น สร้างภาพกันไป มันไม่เป็นความจริงขึ้นมา นี่มันไม่เป็นความจริง
ขึ้นมาเพราะมันชำระล้างกิเลสไม่ได้ไง

แต่ถ้าเวลาจิตสงบแล้ว เห็นไหม ธรรมเห็นชอบๆ เราก็ฝึกหัดใช้ของเรา

นี่ถ้าฝึกหัดใช้ “อ้าว! ก็ทำมาพอแรงแล้ว ก็ปัญญาทั้งนั้นแหละ”

เราไม่มีครูมีอาจารย์นะ ถ้าไม่มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่าน
ประพฤติกฎปฏิบัติของท่านมา ท่านปฏิบัติไป นี่เส้นทางยังยาวไกลนัก เส้นทางแม้แต่ทำความสงบ
ของใจเข้ามาเพื่อปรับฐานที่ตั้งแห่งการงาน เส้นทางของเรา เห็นไหม คุณติ การเกิดเป็นมนุษย์ ถ้าพูด
ถึงกิเลสเห็นชอบ ในทางสังคมทางโลกเขานะ เขาเกิดมาเป็นคน แล้วเขาทำตัวเขา เขาใช้ชีวิตของ
เขาสมกับความเป็นคนใหม่ แม้แต่ความเป็นคนของคนในสังคมเราก็ไม่เท่ากัน ทุกๆ ที่คน
เหมือนกัน ศักดิ์ศรีของมนุษย์เท่าเทียมกัน แต่เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากที่หยาบในใจ
นั้น เขาทำตัวของเขา เขาทำตัวให้เป็นปัญหาสังคม เขาทำจนให้สังคมรังเกียจ ไม่มีใครอยากเข้า
ใกล้เขาเลย นี่สิ่งที่ใช้ปัญญาอย่างนั้นมันเป็นประโยชน์กับสิ่งใด

แม้แต่คนก็ยังไม่เท่ากัน ความรู้ความเห็นของคนมันไม่เท่ากัน ทุกๆ ที่ว่าในรัฐธรรมนูญ
ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่ากัน มันเท่ากัน มันเท่ากันในผลของวิญญู แต่ในเมื่ออำนาจวาสนา
บารมีของคนมันไม่เหมือนกัน มันไม่เท่ากัน ถ้ามันไม่เท่ากัน สิ่งที่เรามีสติมีปัญญาเข้ามา เราก็
รักษาของเรา ถ้าจิตใจมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา เห็นไหม นี่สมกับความเป็นมนุษย์ยังไง ถ้าสมกับความเป็น
มนุษย์ แล้วเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา ถ้าจิตมันสงบเข้ามา แล้วเราฝึกหัด เราฝึกหัด เห็น
ไหม

ถ้าฝึกหัด ถ้ามันเป็นกิเลสเห็นชอบ มันจะดับลงพราง ถ้าดับก็ไม่มีรู้ไม่เห็นกิเลส ถ้ามันลง
มันก็ลงจนสร้างภาพให้เราดูเราเห็นความเห็นที่แตกต่างกันไปจากความเป็นจริง ถ้ามันพราง
พรางจนเราล้มลุกคลุกคลานเลย เห็นไหม เวลากิเลสมันเห็นชอบ มันเห็นชอบทำให้เราเสียหายกัน
ไป

ถ้าธรรมเห็นชอบละ ธรรมเห็นชอบเพราะเรามีครูมีอาจารย์ ความชอบธรรม เห็นไหม ถ้า
จิตสงบแล้วออกฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม
ตามความเป็นจริง ถ้ามันเห็นของมัน มันจะเห็นกิเลส ถ้ามันเห็นกิเลส เราก็ใช้ปัญญาของเรา ใช้

ปัญญาของเรา ถ้าจิตมีกำลังของมัน เวลาพิจารณาหายไป ให้มันเป็นไปตามความเป็นจริง ถ้าเราใช้ปัญญา เราฝึกหัด ให้มันแปรสภาพให้เราดู ราฟิง ราฟิงคือนึกไป นึกโดยที่มีสมาธินะ นึกไปโดยจิตที่มันเป็นสัมมาสมาธิ จิตมันมีความสุขแล้ว แล้วมีความสุขแล้ว พอเราออกฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันเกิดวิปัสสนา

สิ่งที่วิปัสสนามันเกิดมาจากไหนล่ะ? นี่มันเกิดมาจากจิต ถ้าจิตมันออกใช้ปัญญาของมันไป ถ้าออกใช้ปัญญาของมันไป ถ้ามันเห็นกาย ถ้ากายมันแปรสภาพของมันไป มันเห็นเป็นความมหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์เพราะมันเห็นต่อหน้า มันเป็นปัจจุบัน ถ้ามันเห็นต่อหน้า เห็นใหม่ คุณคิดว่าความสุขๆ นะ จิตสงบก็มีความสุขแล้ว ถ้าจิตสงบมีความสุข จิตเวลามันจับกายได้ มันมีคุณค่าขึ้นมาไง

คุณค่าของความเป็นมนุษย์ มนุษย์ถ้าทำหน้าที่การทำงานประสบความสำเร็จ มนุษย์จะภูมิใจมาก มนุษย์จะภูมิใจมากกว่าเราเกิดเป็นมนุษย์ เราสามารถรักษาตัวเราได้ เราสามารถประกอบสัมมาอาชีพะได้ แล้วเรายังสามารถเอาทรัพย์สมบัติเราให้กับสังคมได้ประโยชน์กับทรัพย์สมบัติของเรา เราจะมีความภูมิใจมากเลย

นี่ก็เหมือนกัน พอจิตมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันจะภูมิใจมาก ภูมิใจว่าจิตที่เราเกิดเป็นชาวพุทธใช้ใหม่ เราเชื่อมั่นในพุทธศาสนาใช้ใหม่ นี่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะเป็นบุคคลคู่ที่ ๑ เห็นใหม่ บุคคล ๔ คู่ คู่ที่ ๑ ถ้าจิตสงบแล้วเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นี่โศคาปัตติมรรค

แล้วเวลามันพิจารณาของมันไป เวลาพิจารณาไป มันแยกแยะของมันไป ถ้าพิจารณาเวทนา นี่พิจารณา เวทนามันเกิดมาจากอะไร เวทนามันเกิดมาจากไหน ถ้ามันใช้ปัญญาแยกแยะได้ จนจิตมันปล่อยวางได้ เวทนาจะหายทันที ถ้าพิจารณาจิต จิตเศร้าหมอง จิตฟุ้งใส ฟุ้งใสเพราะเหตุใด พิจารณาธรรม ธรรมที่เกิดขึ้นมา ธรรม นี่ที่ว่าธรรมเห็นชอบๆ ธรรมแบบนี้มันเป็นบุรุษคู่ที่ ๑ โศคาปัตติมรรค โศคาปัตติมรรคคือเหตุไฉน คือมรรค ถ้ามรรคมันแยกแยะของมัน มันจะเกิดผล โศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล ถ้ามันพิจารณาแยกแยะของมันซ้ำแล้วซ้ำเล่า เวลาพิจารณาไปแต่ละครั้งมันปล่อยนะ เวลามันปล่อยมันจะมีความสุขมาก เห็นใหม่

ถ้าธรรมเห็นชอบมันจะชอบธรรม แล้วจิตมันจะมีคุณค่า ความเกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์ที่ทางโลกเขา มนุษย์ที่ดีเขาจะเป็นประโยชน์กับสังคม มนุษย์ที่เลวเขาทำลายสังคมนั้นให้กระทบกระทั่งกัน ฉะนั้น เราปฏิบัติของเรา

จิตนี้เวียนตายในวัฏฏะ การเวียนตายเวียนเกิดของจิต ถ้าเวียนตายเวียนเกิดของจิต จิตมันเวียนตายเวียนเกิดไปเพราะมันมีเหตุมีผลของมัน มันต้องมีเหตุมีปัจจัย มันถึงเวียนตายเวียนเกิด เวลาเราพิจารณาของเรา เวลาจิตเราสงบเข้ามาแล้ว นี่จิตที่สงบเข้ามามันมีความสุข ความสุขเพราะมีความสงบมีความระงับ มันมีความสุขพอใจ มันชื่นบานมาก เวลาจิตออกไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นี่บุคคลคนที่ ๑ โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล เวลามันพิจารณาของมันไป เวลามันปล่อยวาง เห็นใหม่ มันปล่อยวางๆ ความปล่อยวางมันมหัศจรรย์ตั้งแต่มันเห็น

เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เสดวยวิมุตติสุข เราก็อสังขย เราก็อยากรู้ยากเห็นว่ามันเป็นอย่างไร เวลาเราพยายามทำตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พยายามทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบแล้ว เวลาเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันใช้ปัญญาพิจารณาไปด้วยจิตที่มีสัมมาสมาธิรองรับ มันพิจารณาของมันไป มันมหัศจรรย์ มันมหัศจรรย์ว่าทำไมจิตมันทำได้

แม้แต่เราทำสมาธินะ ถ้าจิตคนไม่เคยเข้าสมาธิ จะไม่รู้จักว่าสมาธิเป็นแบบใด ถ้าจิตคนเคยเข้าสมาธิแล้ว สมาธินี้ทำให้มีความสุข มีความสงบ ถ้าเข้าฌานสมาบัติ มันก็มีฤทธิ์มีเดชเพื่อเป็นฌานโลกีย์ แต่เราไม่ต้องการ เราต้องการสัมมาสมาธิ ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา มันมหัศจรรย์ มันมีความสุข แล้วคนถ้าทำไม่เป็น แล้วถ้ากิเลสมันเห็นผิด มันก็ลบลวงพราง ไม่รู้ไม่เห็น เป็นไปไม่ได้ แล้วเป็นไปไม่ได้ก็ล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนั้นแหละ อันนี้มันอยู่ที่อำนาจวาสนา

แต่ถ้าเรามีครูบาอาจารย์ของเรา เห็นใหม่ ถ้าจิตสงบเข้ามาแล้วมันมีความสุข ความสุขอันนี้สัมมาสมาธิเขาไว้เป็นพื้นฐานเพื่อยกขึ้นสู่วิปัสสนา เขามีไว้เพื่อจะให้เราก้าวเดินไป เพื่อจะเข้ามาชำระล้างกิเลสในใจของเรา ถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เห็นใหม่ นี่ถ้ามันเห็นจริงมันก็มีความสุขชอบธรรม มีความชอบธรรม มันเป็นมรรค ถ้าเป็นมรรค มันพิจารณาแยกแยะไป มันปล่อยวางขึ้นมา มันปล่อยวางแต่ละทีนะ มันจะอู้! มีความสุขมาก มันจะเบา มันจะวาง มันจะว่างไปหมด แต่ว่างมีสตินะ

ความชุ่มชื้น ผลของธรรม ผลของการวิปัสสนา ผลของการใช้สติปัญญาไปแล้วมันปล่อยวาง มันจะมีความสุขมาก นี้อันทั้งภพทาน พิจารณาไปซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ถึงที่สุดเวลามันขาด เวลามันขาดไปนะ ผลที่มันขาด เห็นใหม่ สิ่งของมันขาด พอมันขาดขึ้นมา นี้อจิตดวงนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะไม่มีต้นไม่มีปลาย คนที่ประพฤติปฏิบัติ จิตทุกดวงที่เวียนตายเวียนเกิด เราไม่รู้เหนือรู้ใต้ เราไม่รู้ที่เกิดและที่ดับ ไม่รู้ว่าจิตดวงนี้มันมาจากไหน แล้วมันจะไปสิ้นสุดเอาเมื่อไหร่ แต่เวลาเพราะเรามีศรัทธามีความเชื่อในพุทธศาสนา เราถึงประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของเรา แล้วมีครูบาอาจารย์ท่านคอยชี้แนะขึ้นมา มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านวางข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมา เราอาศัยข้อวัตรปฏิบัตินั้นเพื่อให้สติ ให้จิตมันมันคงขึ้นมา

ถ้าจิตมันมันคงขึ้นมา พอมันมีสัมมาสมาธิขึ้นมาแล้วมันออกฝึกหัดใช้ปัญญา พอออกฝึกหัดใช้ปัญญา พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลามันขาด เห็นใหม่ เวลามันขาด จิตดวงนี้ที่ไม่มีต้นไม่มีปลาย มันมีต้นมีปลาย นี้อความสุขอันนี้เป็นอนุปปชรรณๆ นี้อบุคคลคู่ที่ ๑ สำเร็จ บุคคลคู่ที่ ๑ สมบูรณ์ ถ้าบุคคลคู่ที่ ๑ สมบูรณ์ขึ้นมาแล้ว นี้อความเป็นไปที่ว่าสิ่งนี้เป็นความสุขๆ มันมีฐานรองรับ สิ่งที่จิตนี้มันเป็น มันรู้นี้ มันรู้ขึ้นมา รู้ขึ้นมา เห็นใหม่ เวลาพิจารณากาย กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ จิตนี้รวมลง จิตนี้รวมลง เห็นใหม่ ได้สลัดทิ้งออกไป ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ชั้น ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชั้น ๕ สิ่งที่เป็นสัkkายทิฏฐิ ทิฏฐิที่ความเห็นผิด

ถ้ามันเห็นผิด เพราะมีความเห็นผิด นี้อกิเลสเห็นชอบ มันดับดวงพราง จิตดวงนี้เลยเวียนตายเวียนเกิดไปในวัฏฏะ แต่เวลาพิจารณาจนชัดเจนขึ้นมาแล้ว เวลาสังโยชน์มันขาดไปแล้วเป็นอนุปปชรรณ สิ่งที่เป็นอนุปปชรรณขึ้นมา เห็นใหม่ มันมีต้นมีปลาย ถ้ายังต้องเวียนตายเวียนเกิดก็ ๗ ขาดเท่านั้น มันรู้ขึ้นมาจากจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นรู้ด้วยความสมบูรณ์ จิตดวงนั้นรู้ด้วยความสมบูรณ์ แล้วจะไม่ถือนมกลตั้นข้าว จะไม่ถือนอกกริต จะไม่มีความเชื่อนอกจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เด็ดขาด นี้อมันเชื่อในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วมีกำลังใจ มีความมั่นคงที่พยายามจะประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องขึ้นไป

ถ้าพิจารณาต่อเนื่องขึ้นไป เห็นใหม่ สิ่งที่เราทำขึ้นมาธรรมเห็นชอบ แต่กิเลสที่อย่างละเอียดมันเห็นผิด ถ้าธรรมเห็นชอบมันก็จะปฏิบัติต่อเนื่องๆ ถ้าปฏิบัติต่อเนื่อง ทำความสงบของใจให้มากขึ้น ถ้าใจมันสงบแล้วออกหา ออกพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม สติปัญญาฐาน ๔ ถ้าพิจารณากาย สติปัญญาฐาน ๔ ด้วยความสุข ด้วยฐานอันมั่นคงที่ธรรมเห็นชอบ เป็นฐานมั่นคง ในการประพฤติปฏิบัติ จิตมันจะก้าวหน้า

เวลาเราปฏิบัติลุ่มลูกคลุกคลาน เพราะเราไม่มีต้นไม่มีปลาย เราจะเริ่มต้นที่ไหน แล้วเราจะก้าวเดินอย่างไร แล้วเราจะไปสิ้นสุดกระบวนการมันอย่างไร เราลุ่มลูกคลุกคลาน เรามีแต่ความวิตกกังวล นี่กิเลสมันเห็นผิดของมัน มันก็ลุ่มลูกคลุกคลานของมันไป เราก็อำของเราไป เพราะกิเลสมันมีโดยพื้นฐาน แต่ถ้าธรรมเห็นชอบ ธรรมเห็นชอบคืออะไร? คือสติ คือสมาธิ คือปัญญา ถ้าธรรมมันเห็นชอบขึ้นมา พิจารณาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา นี่เราเห็นถูกของเราขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอน เป็นขั้นเป็นตอน เวลาปฏิบัติมาจนถึงที่มันมีอุปสรรคเป็นฐานรองรับ ถ้าทำใจของเราสงบขึ้นมาแล้วออกฝึกหัดใช้ปัญญา สิ่งที่เราบอกรู้ท่านบอกภาวนาเป็น คนภาวนาเป็นหมายถึงว่า ออกฝึกหัดใช้ปัญญาเป็น ถ้าออกฝึกหัดใช้ปัญญาเป็น จิตเราทำความสงบของใจเข้ามา แล้วเราก็ต้องใช้ปัญญาต่อเนื่องกันไป นี่กิเลสอันละเอียด

ความที่เป็นธรรมมันมี พื้นฐานมีแน่นอน แล้วถ้ามั่นคงในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถ้ามั่นคงในพระธรรม สังฆธรรมไง ถ้ามั่นมั่นคงในสังฆธรรม มันจะทำให้สังฆธรรมให้ละเอียดลึกซึ้งขึ้นไป ถ้าทำสังฆธรรมให้ละเอียดลึกซึ้งขึ้นไป ต้องทำความสงบของใจให้ลึกซึ้งขึ้น ถ้าลึกซึ้งขึ้นแล้ว เพราะสัมมาสมาธิ สมาธิต้องลึกซึ้งขึ้น แล้วสมาธิลึกซึ้งขึ้น มันออกรู้ออกหา ถ้ามั่นออกรู้ออกหา มันก็เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง

ความเห็นชอบคือความชอบธรรม คือความถูกต้อง แต่เวลาปฏิบัติ กิเลสที่มันละเอียดกว่า มันก็พลิกแพลง มันพลิกแพลงให้ลุ่มลูกคลุกคลาน สิ่งที่มีการกระทำ เห็นใหม่ มีการกระทำ จิต นี่เรานั่งอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ เราเดินจงกรมที่ไหนก็แล้วแต่ เราก็อำเห็นได้แต่ร่างกาย เราไม่รู้ว่าใจคนที่ปฏิบัติ ใจของคนมันแปลกประหลาดมันมหัศจรรย์ มันคิดได้ร้อยแปด คิดได้มหัสจรรย์ ถ้าคิดผิด มันก็ผิดไปจนถึงสุดกู่ ถ้ามันคิดถูก คิดถูกคิดไม่ได้ คิดไม่ได้เพราะอะไร สิ่งประหลาดปฏิบัติมันต้องเป็นความจริงขึ้นมา สิ่งมันคิดไปมันก็เป็นจินตนาการ สิ่งจินตนาการมันก็เป็นจินตมยปัญญา

แต่ถ้ามั่นเป็นความจริงละ ถ้าจินตนาการไปมันมีฐานสิ่งใดรองรับ เห็นใหม่ สิ่งทีกิเลสมันเหนือกว่า สิ่งทีกิเลสเหนือกว่ามันก็บิดเบือน มันก็ทำให้การประพฤติปฏิบัติลุ่มลูกคลุกคลาน ทั้งๆทีกิเลสอย่างหยาบเราได้กระทำมาแล้ว หลานของมันเราได้สมุจเฉทปหานไปแล้ว แต่เราจะเข้าไปเราก็จะเข้าไปสู่ลูกของอวิชชา ถ้าลูกของอวิชชา สิ่งทีลูกของอวิชชามันก็มีพลิกแพลงของมัน สิ่งทีพลิกแพลง

เวลาเราปฏิบัติ สิ่งที่เป็นทุกข์ๆ เป็นทุกข์เพราะว่ามันเป็นความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอดสาหัส คนจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร แต่เวลากิเลสมันพลิกแพลงขึ้นมา สิ่งนี้มันเป็นงานของกิเลส กิเลสมันเป็นอย่างนี้ กิเลสมันเป็นอย่างนี้ มันพยายามจะพลิกแพลงแน่นอน ฉะนั้นมันพลิกแพลงแน่นอน ความชอบธรรมของเรา เราต้องมีสติปัญญามากขึ้น แล้วจับเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม แล้วแยกแยะ พยายามพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อฝึกหัดใจ เพื่อฝึกหัดให้เป็นมัชฌิมาปฏิบัติ เพื่อความถูกต้องดีงาม

ในการประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ อตตกิลมณานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค จิตที่ปฏิบัติไปแล้ว มันจะตกไปทางสองส่วน ถ้ามันปฏิบัติไป มันก็ไม่ชอบธรรม ไม่ชอบธรรมนะ ไม่ชอบธรรม เพราะมันไม่สมควรของมัน แต่ถ้าจิตใจกำลังเราไม่พอ มันไม่ปล่อยวาง เราทำแล้วมันจะเหน็ดมันจะเหนื่อยมาก ถ้ามันเหน็ดเหนื่อย เราก็วาง ทีนี้พอจะวาง ตามหลักตามความเป็นจริงมันต้องวาง เพื่อกลับมาทำความสงบของใจ แต่กิเลสในใจของเรามันจะวางได้อย่างไร มันละล้าละลัง

คำว่า “ละล้าละลัง” มันจะวางมันก็ไม่กล้าวาง เวลามันจะพิจารณาไป พิจารณาไปมันก็ไม่มีกำลังพอ นี่กิเลสมันเห็นผิด ถ้ากิเลสเห็นผิด มันจะมีเล่ห์เหลี่ยมของมันในการกระทำตลอดไป ฉะนั้นในการกระทำ มันต้องอยู่ที่เราจะมีสติปัญญาน้อยแค่ไหน แล้วเราจะมีความมั่นคงขนาดไหน จะวางให้ได้ วางเสร็จแล้วกลับมาทำความสงบของใจ ทำความสงบแล้วเวลามันคายออก ปล่อย ต้องเข้าไปสู่งาน งานอะไร? งานการฝึกหัดใช้ปัญญา งานการมกโค ทางอันเอก มรรค เห็นใหม่ งานชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ สติชอบ ปัญญาชอบ

ถ้าเราพิจารณาด้วยความชอบธรรม ถ้าธรรมเห็นชอบ ในการปฏิบัติมันก็มีความสุข ถ้าเวลากิเลสมันเห็นผิด เวลาการปฏิบัติของเราที่ล้มลุกคลุกคลาน ในการปฏิบัติแต่ละขั้นแต่ละตอน ระหว่างกิเลสกับธรรมมันจะต่อสู้กัน การต่อสู้กันด้วยสติด้วยปัญญานะ ด้วยมรรคญาณ ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งภายใน ไม่ใช่ด้วยสมอง ถ้าเป็นสมอง สิ่งที่ว่าเป็นสมอง ไปศึกษาๆ เวลาปฏิบัติพอเป็นพิธีกัน ปฏิบัติแล้วกลัวแต่จะผิด นี่พุทธพจน์ว่าไว้อย่างนั้น จะต้องว่าไว้อย่างนั้น นั่นคือการสร้างภาพทั้งนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะว่าไว้อย่างใด สาธุ! ก็เรียนมาด้วยกันทั้งนั้นแหละ แต่ในการปฏิบัติมันจะเอาความจริงขึ้นมา อาหารที่จะกินต้องเป็นอาหารของเรา เราจะไปยืมอาหารใครมากิน ถ้ายืมอาหารใครมากินมันเป็นหนี้เป็นสิน ต้องชดใช้เขา แต่ถ้าเป็นอาหารของเรา เรา

แสวงหามา อาหารคืออะไร? ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีสมาธิก็อิมหนาสำราญ นี่ อาหารก็อาหารของเรา เราอาบเหงื่อต่างน้ำหาของเราเอง เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็บอกวิธีการให้เราทำ แต่เวลาเราทำขึ้นมาเนะ ถ้าเราหาอยู่หากินของเราขึ้นมา เราก็อิมหนาสำราญ เราก็มีกำลังที่จะไปปฏิบัติต่อเนื่องกันไป นี่สิ่งที่มันเป็นเรื่องก็เป็นจริงก็เป็นจริงแบบนี้

ฉะนั้น เวลาปฏิบัติกลัวแต่ว่าจะผิดจะพลาด กลัว พอกลัวแล้วก็ไปยึดใจ พุทธพจน์ๆ สาธุ! พุทธพจน์จริงๆ แต่เราปฏิบัติขึ้นมาเนะจะเอาความจริงขึ้นมา นี่พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก ถึงที่สุด เวลามันขาด ขาดเหมือนกัน เวลาขาดเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป

เวลาเราทุกข์ยากลำบากมันก็ทุกข์ยากลำบากด้วยความหยาบละเอียดขึ้นไป เวลามันละเอียดขึ้นไปแล้ว เวลาพิจารณาไปแล้วเวลามันขาดนะ สมุจเฉทปหาน กายเป็นโพธิ จิตเป็น กระจกใส ราบไปหมด โลกนี้ราบหมดเลย เว้งว้างมีความสุข

ความสุขของขั้นที่อุปุปธรรมขั้นแรกมันก็เป็นประจักษ์พยาน มันก็เป็นประจักษ์พยานในใจเลย ความมั่นคง ความมั่นคงเป็นแบบนี้ บุคคลคู่ที่ ๑ เวลาพิจารณาไปๆ พอเวลากายเป็นโพธิ จิตเป็นกระจกใส นี่เวลาพิจารณาไปมันเป็นสภิกาคามิมรรค เวลามันเป็นสภิกาคามิผล บุคคลคู่ที่ ๒ บุคคลคู่ที่ ๒ กามราคะ ปฏิฆะมันอ่อนลง มันเว้งว้างไปหมด ถ้าเว้งว้าง สิ่งของมันเว้งว้าง นี่อุปุปธรรม สิ่งที่เป็นความสุข นี่สุขมหาศาล

ความสุขอันนี้ได้มาจากการสัมผัสคลุกคลาน ความสุขอันนี้ได้มาจากความเพียรชอบ ความสุขอันนี้ได้มาจากความตั้งใจจริง ความสุขอันนี้เกิดขึ้นจากความตั้งใจ การต่อสู้ด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยการกระทำของเราเอง ถ้ามันเป็นขึ้นมา มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นสันติภูมิจิโก ความสุขอย่างนี้ เห็นไหม ผู้ที่ปฏิบัติไป ถ้าธรรมเห็นชอบ มันเป็นเรื่องจริงขึ้นมา มันชอบธรรม มันมีความสุข แล้วสุขที่ไหนล่ะ? สุขในใจดวงนั้นนะ สุขในใจที่มันก้าวเดินไป ที่ปฏิบัติไปแล้วสัมผัสคลุกคลาน ที่มันทุกข์มันยากนี่ เวลามันเป็นเรื่องจริงขึ้นมา เห็นไหม มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิจิโก ถ้าจิตมันเป็นอย่างนี้แล้วมันมั่นคงไหม จิตมันมีพื้นฐานอย่างนี้มันจะลั้งเลงสยสิ่งใด

ถ้ากิเลสเห็นชอบนะ กิเลสมันเห็นผิด มันก็ลบลวงพราง ถ้าครูบาอาจารย์บางองค์ก็คิดในนี้ คิด คิดสิ่งนี้เป็นนิพพาน ถ้าอำนาจาจารย์ท่านนี้ แต่ถ้าครูบาอาจารย์ที่ท่านมีสติปัญญา ท่านบอก มรรค ๔ ผล ๔ บุคคลคู่ที่ ๒ จะมีบุคคลคู่ที่ ๓ บุคคลคู่ที่ ๔ ถ้ามีบุคคลคู่ที่ ๓ เราจะขึ้นสู่คู่ที่ ๓ นั้นได้อย่างไร ถ้าขึ้นบุคคลคู่ที่ ๓ เห็นไหม

เวลาเราปฏิบัติลึ้มลูกคลุกกลานไปตลอด เวลามีความสุขก็มีความสุข ถ้ามันเป็นผล เป็นผลต่อการปฏิบัติ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ถ้ามีเหตุเพียงพอ ผลมันจะมีความสุขมาก เวลาผลมีความสุข กิเลส เห็นไหม กิเลสเห็นผิด กิเลสเห็นผิด กิเลสที่มันอยู่ในใจของเรา อวิชาความไม่รู้จริงในใจเรานั้นกายตัวออกมา เราลึ้มลูกคลุกกลานตลอด สิ่งที่ลึ้มลูกคลุกกลาน เราพยายามทำของเราด้วยความตั้งใจตามความเป็นจริงของเรา เวลามันปล่อยมันก็มีมีความสุข เห็นไหม นี่ปฏิบัติไปแล้ว เวลาวิมุตติสุข สุขในสังขาร สุขในการกระทำที่มันเป็นจริง มันทำให้จิตใจนี้รื่นเริงอาจหาญ จิตใจที่มีความเข้มแข็งที่จะต่อสู้ จิตใจที่มีการกระทำ มันเห็นผลต่อหน้า นี่ปัจเจกตั้ง สันติภูมิจากเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป

ถ้าเป็นชั้นเป็นตอน เวลามันปล่อยวางหมด ที่มันเป็นความสุข สุขอย่างนี้มันสุขในใจ เป็นปัจเจกตั้ง นี่เป็นความจริงในใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แต่ครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติท่านรู้ นี่ท่านรู้ท่านจะรู้เลยว่าจิตใจของเราอยู่ในชั้นตอนใด จิตใจของเราสูงต่ำแค่ไหน แล้วจิตใจของเราควรทำอย่างไรต่อไป

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ นี้อนาคตั้งสัจญาณท่านรู้เลยว่าควรทำอย่างไร แล้วทำอย่างไร เวลาสอนพระโมคคัลลานะ สอนพระสารีบุตร เห็นไหม สอนพระโมคคัลลานะไปอย่างหนึ่ง สอนพระสารีบุตรไปอย่างหนึ่ง สอนชฎิล ๓ พี่น้องก็สอนไปอย่างหนึ่ง นี่เวลาสอนแต่ละคนแต่ละอย่าง เพราะจริตนิสัยคนไม่เหมือนกัน ฉะนั้น เวลาเราทำกัน เวลาถ้าเรามีสติมีปัญญาขึ้นไป เราพยายามทำความสงบของใจให้มากขึ้น เราจะเริ่มมหัสจรรย์แล้ว ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามานะ มันจะเป็นมหาสติมหาปัญญา เรารู้ได้เอง

เวลาจิตนี้ บุคคลคู่ที่ ๒ มันปล่อยกายกับใจไปแล้ว มันปล่อย แล้วมันจะเข้าไปสู่ชั้นอันละเอียดในจิตนั้น ถ้าเข้าไปสู่ชั้นอันละเอียดในจิตนั้น ถ้าธรรมเห็นชอบมันจะเป็นมหาสติมหาปัญญา แล้วการค้นคว้าการค้นหา การค้นหานะ นี่การขุดคุ้ยหากิเลสนี้เป็นงานอย่างหนึ่ง เหมือนเจ้าหนี้ยี้ตามหาลูกหนี้ยี้ ถ้าลูกหนี้ยี้มันหนี ลูกหนี้ยี้หนีไป เจ้าหนี้ยี้ตามตัวลูกหนี้ยี้ไม่ได้ เจ้าหนี้ยี้จะไม่ได้มูลหนี้ยี้คืนมาจากลูกหนี้ยี้

นี่เหมือนกัน เวลาเราทำความสงบของใจๆ ถ้าใจมันสงบแล้ว เห็นไหม โดยธรรมชาติ ใจมันสงบเข้ามาได้ ถ้าใจมันสงบเข้ามาได้เพราะอะไร เพราะทำอย่างไรก็แล้วแต่ เรามีใจ เรามีความรู้สึก เรามีภวาสวะเรามีภพ นี่เรามีภวาสวะเรามีภพ มันอยู่กับเรา แต่เวลาทำให้มันสงบเข้า

มาแล้ว เราจะจับสิ่งที่มันเป็นขั้นอันละเอียด สิ่งที่เป็นอสุภะ สิ่งทีกิเลสมันเอาสิ่งนั้นออกใช้เพื่อประโยชน์กับกิเลส เราจะทำอย่างไร กิเลสมันจะหลบหลิก มันจะไม่รู้ไม่เห็นของมัน

ถ้าจิตมันเป็นมหาสติ แล้วมันเป็นมหาปัญญา มันจะแยกแยะ มันจะจับของมันได้ ถ้ามันจับของมัน แยกแยะของมันได้ ถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านจะให้อุบายว่าเราจะทำอย่างไร เราจะเห็นไหม นี่เรามองไปข้างหน้า เราจะเห็นไหม เราจะสามารถให้สายตาเราย้อนกลับได้ไหม นี่ท่านจะมีอุบายบอกมีอุบายเตือนให้เราได้คิด ถ้าเตือนให้เราได้คิด เราจะย้อนกลับมาจับอสุภะได้ ถ้าเราจับอสุภะได้ นั่นละกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ เห็นไหม

เวลาเราทำหน้าที่การงานขึ้นมา เวลาทำหน้าที่การงานล้มลุกคลุกคลานมาตลอด แล้วจิตของเรามันมีความสุขเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา เวลาบุคคลคู่ที่ ๒ มันก็วิ่งว้างไปหมด มันเหมือนกับไม่มีสิ่งใดเลย แต่มี เพราะมันละเอียดไง สิ่งทีกิเลสมันละเอียด จิตเดิมแท้ที่ส่องใสมันละเอียดกว่านี้ อีก มันละเอียดลึกซึ้งเข้าไป เวลาทำความเข้าใจ ทำไมมันต้องเป็นมหาสติมหาปัญญา? เพราะมันเร็ว เพราะเกิดจากจิตมันก็ออกเลย เกิดจากจิตมันก็สุขไว้กินใจเลย แล้วเราจะเข้าไปหาสิ่งนี้ได้อย่างไร

ถ้ามันจะเข้าไปหาสิ่งนี้ได้ เราต้องฝึกหัดใช้ของเรา เพราะมันมีฐาน ฐานของบุคคลคู่ที่ ๑ บุคคลคู่ที่ ๒ มันเป็นฐานขึ้นไปให้จิตนี้เริ่มขึ้นเป็นบุคคลคู่ที่ ๓ ถ้าเป็นคู่ที่ ๓ ถ้าเป็นมหาสติมหาปัญญา มันก็จับจิตได้ ถ้ามันจับจิตได้ มันก็เห็นกามราคะ ถ้าเห็นกามราคะ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า

นี่ถ้ากิเลสเห็นผิด มันเห็นผิดของมันอยู่แล้ว เพราะมันยังเข้าใกล้จักรพรรดิ ยิ่งเข้าใกล้จอมวิภูจักรมันยิ่งพยายามจะต่อต้าน มันยิ่งจะทำให้การประพฤติปฏิบัติของเรา ทำให้มรรคญาณ ทำให้มรรคผลนิพพาน สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลขึ้นไปมันจะล้มลุกคลุกคลาน นี่ตบะธรรมๆ ที่เราได้สร้างสมบุญญาธิการมา เราได้ทำของเรามาเต็มที่แล้ว เราปฏิบัติตั้งแต่บุคคลคู่ที่ ๑ เราก็ล้มลุกคลุกคลานมา เราก็ต่อสู้มาจนผ่านมาได้ พอบุคคลคู่ที่ ๒ เราก็คิดว่าเราจะทำได้ พอไปเจอบุคคลคู่ที่ ๓ ยิ่งล้มลุกคลุกคลานเข้าไปใหญ่ เพราะอะไร เพราะกิเลสมันได้ต่อสู้กับเรามาแล้ว มันได้หลบหลิกเข้ามาจนถึงเข้าไปสู่จิตภายใน ถ้าเรารุกเข้าไป จิตภาวนาเข้าไป งานอย่างนี้มันงานล้มตายนะ

เวลาคนประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาจิตมันละเอียดเข้ามา คุณิ กว่าจิตเราจะละเอียด กว่าจิตเราจะเห็นลูกหนี้ เห็นสิ่งที่วิชชามันใช้สิ่งนี้ออกมาให้มันเป็นกามราคะ ให้มันเป็นสิ่งที่สร้างภพสร้างชาติ ทำสิ่งใด ตรงนี้มันเป็นจุดสำคัญเลย ถ้าจุดสำคัญ ถ้าจิตมันจับของมันได้ มันพิจารณาของ

มันไป นี่พิจารณาด้วยมหาสติมหาปัญญา ถ้ามันพิจารณาไปถึงเต็มที่แล้ว ถ้ามันไม่รอบคอบขึ้นมา มันก็ล้มลุกคลุกคลาน นี่ล้มลุกคลุกคลานเพราะอะไร เพราะกิเลสมันเห็นผิด กิเลสมันลบลวงพราง กิเลสมันทำให้เราล้มลุกคลุกคลาน มันเป็นเรื่องการที่กิเลสมันจะต้องหาทางเอาตัวมันรอด

กิเลสมันจะต้องทำให้พญามารมันมีที่อาศัย มันไม่ปล่อยง่ายๆ หรือก ็ที่ที่เราปฏิบัติ ขึ้นมาจนรู้งั้นเห็นตัวมัน แต่รู้เห็นมันก็ต้องใช้ปัญญาแยกแยะ ปัญญาพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้ว ซ้ำเล่ามันก็พลิกแพลงด้วยเหตุด้วยผลของกิเลส กิเลสมันก็จะอ้างเหตุอ้างผลว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม ปัญญาเราไม่ทัน มันก็เชื่อไปก่อน พอเชื่อไปก่อน เรามาตรวจสอบ ผิดอีกแล้ว ย้อนกลับเข้าไปต่อสู้อีกใหม่ เดี่ยวกิเลสมันพลิกแพลงมา มันทำอย่างนี้มา

นี่บุคคลคู่ที่ ๓ ถ้าบุคคลคู่ที่ ๓ พิจารณาซ้ำๆ เข้าไป ถึงเวลามันละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไปสู่จิต ละเอียดเข้าไปสู่จิต มันไปทำลายกันที่นั่น พอทำลายกันที่นั่น เห็นใหม่ ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเข้าไปถึงที่สุด นี่บุคคลคู่ที่ ๓ มันสำเร็จ สมุจเฉตพหวน ครั้น! ในหัวใจ พอครั้น! ในหัวใจ มันเหมือนกับจะสุดวิสัยของการปฏิบัตินะ เวลาจิตมันทิ้งเข้ามาทั้งหมดแล้ว มันจะปล่อยวางเข้ามาจนทำสิ่งใดไม่ได้ เพราะมือ ๒ ข้างเรากระทบกันตลอดเวลา มือซ้ายและมือขวา เราหียบของ ๒ มือ เรายกน้ำหนักขึ้นมาได้ เอามือข้างหนึ่งหียบของข้างหนึ่งก็ได้ มืออีกข้างหนึ่งหียบของอีกข้างหนึ่งก็ได้ แต่เวลาเราจะหียบของพร้อมกัน เราใช้ ๒ มือช่วยกันยกขึ้น

จิตเวลามันพิจารณาไป มันมีการกระทบกัน เห็นใหม่ ระหว่างจิตกับขั้นมันกระทบกันมาตลอด มันมีสิ่งที่กระทบกระทั่งกันมาตลอด มันถึงรู้ถึงเห็น ขณะที่ว่ากระทบกัน ความรู้สึกกระทบกันพลังงาน เรามีสติปัญญา เราก็อละเอียดขึ้นไปจนเวลานั้น เวลาบุคคลคู่ที่ ๓ มันทำลายกันแล้ว มันหมดเลย แล้วว่างไปหมด แล้วเวลาจิตเดิมแท้ที่ปล่อยใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส มันเป็นตอ มันเป็นหนึ่งในเดียว ถ้าเป็นหนึ่งเดียว สิ่งใดจะเข้าไปจับสิ่งนั้นได้ละ ถ้าไม่มีอำนาจวาสนากี่ว่าสิ่งนี้จับสิ้นกระบวนการแล้ว โลกนี้ว่างหมด สิ่งใดๆ ว่าง

โมฆราชไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “โลกนี้ว่างหมดเลย”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “โมฆราช เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง แล้วย้อนกลับมาผู้ที่รู้ที่เห็นโลก ย้อนกลับมาที่ทิวจิตตัวตนของเรา” นี่เวลาสอนโมฆราช

ถ้าคนมีสติมีปัญญามันรู้ได้ นี่บุคคลคู่ที่ ๔ คู่สุดท้าย คู่ที่ละเอียดลึกซึ้ง

ถ้าเรามีสติปัญญา เห็นใหม่ ทำความสงบของใจให้มากขึ้น แล้วหมั่นสังเกต พอสังเกตถึงที่สุด เห็นใหม่ มวลนี้ เจ้าหนี้ ลูกหนี้ เป็นบุคคลเดียวกัน เจ้าหนี้กับลูกหนี้เป็นบุคคลเดียวกัน ตัวจิตนั้นมันเป็นบุคคลเดียวกัน ถ้าเป็นบุคคลเดียวกัน เห็นใหม่ คุณติ ถ้าเจ้าหนี้กับลูกหนี้ที่เขาแสวงหาผลประโยชน์กับทางโลกกัน เขามีผู้ได้ผู้เสีย เวลาถึงที่สุดแล้วทุกคนจบที่เจ้าของเงินนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตมันปล่อยวางหมดแล้ว ชำระล้างทุกอย่างหมดแล้ว นี่เก็บเงินมาได้หมดแล้วมากองไว้ เงินก็คือกระดาษ มันจะใช้ประโยชน์กับสิ่งใด จิตมันปล่อยวางเข้ามาหมดแล้ว มันถึงตัวมัน แต่ตัวมันคือตัวภาสวะคือตัวภพ ถ้าตัวภพ ถ้ายังมีอยู่ เกิดบนพรหม แล้วจะทำอย่างไรละ ทำอย่างไรมันถึงจะเข้ามาถึงตัวมันได้

ถ้าเข้าถึงตัวมันได้ นี้อรหัตตมรรค อรหัตตผล บุคคลคู่ที่ ๔ ถ้าบุคคลคู่ที่ ๔ มันละเอียดลึกซึ้ง มันเป็นปัญญาญาณ ญาณที่ละเอียดลึกซึ้งเข้าไป จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่มองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ผู้ข้ามพ้นกิเลส ความมหัศจรรย์ของธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครจะรู้ได้ ใครจะกระทำสิ่งนี้ได้ สิ่งที่ศึกษามา ศึกษาโดยทางวิชาการ แล้วเวลาแสดงออกมา เวลาสื่อกันก็สื่อกันเป็นสมมุติ สื่อกันเป็นทางวิชาการ สื่อกันเป็นวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทางโลกไป แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของท่านเป็นวิทยาศาสตร์ทางจิต นี่เป็นวิทยาศาสตร์ทางจิต เป็นวิทยาศาสตร์ที่เป็นนามธรรม สติปัญญาไล่ต่อกันเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป ถึงที่สุดถ้าเป็นอรหัตตมรรค นี่มันจับของมันได้ แล้วปัญญาญาณที่มันเกิดขึ้น

ถ้ามันเป็นอรหัตตผลละ นี่บุคคลคู่ที่ ๔ เวลาทำลายในหัวใจ นี่บุคคลคู่ที่ ๔ มันทำลายแม้แต่ตัวมันเอง เจ้าหนี้กับลูกหนี้ บุคคลคนเดียวแล้ว ก็ทำลายภาสวะ ทำลายภพ ทำลายตัวตนของลูกหนี้ เจ้าหนี้ ทำลายทั้งหมดเลย บุคคลคู่ที่ ๔ ทำลายลงไปแล้ว เห็นใหม่ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ นี่มรรค ๔ คู่ที่ ๔ บุคคล ๔ คู่ที่การดำเนินการ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่สมมุติบัญญัติ แต่เวลาเป็นนิพพาน ๑ ออกไปแล้ว ออกไปจากบุคคล ๔ คู่ สิ่งนี้มันคืออะไร สิ่งนี้ใครแสวงหากันอยู่ นี่ไง ธรรมเห็นชอบ ความชอบธรรมมันเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป จนถึงที่สุดแห่งทุกข์

ถ้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ ไม่มีสิ่งใด ไม่มีภาสวะ คำว่า “ภาสวะ” คือสถานที่ คือสิ่งที่รองรับความเกิดขึ้น นี่ภพชาติ สิ่งที่รองรับความเกิดขึ้น มันไม่มีสิ่งที่รองรับ ไม่มีสิ่งใดเลย แล้วมันจะมี

อะไรเกิดขึ้น ถ้ามันไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น เห็นไหม นี่วิมุตติสุขๆ ที่ว่าสุขหนอๆ มันไม่ใช่สุขเวทนา
ทุกขเวทนา ไม่ใช่อะไรทั้งสิ้น แต่ผู้รู้ได้ มี นี่ความจริงเป็นแบบนั้น

ธรรมเห็นชอบ ความชอบธรรมในการประพฤติปฏิบัติก้าวเดินขึ้นมา แล้วมันจะมีความสุข
มีความสุข มีความสุขแท้จริง เป็นความจริงในพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนามีมรรคมีผล มีสัจจะ
มีความจริง แล้วเราเป็นชาวพุทธไง เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีความเชื่อมั่น
ของเรา เรามีศรัทธาของเรา เราจะทำมรรคทำผล อริยทรัพย์ให้เป็นของเรา เอวัง